

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
ÉDES ANNA

Műfaj

1. Miben hasonlít egy krimihez és miben tér el a mű egy szokványos bűnügyi történettől?

Helyszínek

2. Mire alkalmas a sok helyszín megjelenítése?
3. Hasonlítsd össze Vizyék konyháját és a Markó utcai fogdát.
4. Vizy kétszer jár Ficsorék konyhájában. Milyennek látja, és miért látja másként ugyanazt a helyet?

Időkezelés

5. Mely eseményeknél lassul le az idő; mely jelenetek/fejezetek játszódnak csupán néhány óra vagy egy-két nap alatt?
6. Sok helyen igen pontos időindexek szerepelnek a regényben; miért furcsa ez a hitelességre törekvés?

Szerkezet

7. Mikor jelenik meg a címszereplő? Mi lehet a funkciója a (regényekben szokatlanul) hosszú késleltetésnek?
8. Hogyan, miként van jelen Anna a II–V., illetve a XIX. fejezetben?
9. Mit tudunk meg Annáról megjelenése előtt?
10. Milyen képzetekhez kapcsolja Vizyné a leendő cselédet? Milyen tervei vannak vele?
11. Hogyan módosul Annáról alkotott képünk megjelenésekor? És Vizynéé?
12. Milyen szöveggel kezdődik a regény? Hogyan kapcsolható a regényvilághoz?
13. Mi lehet a többletjelentése annak, hogy latinul és nem magyarul olvashatjuk?
14. Ennek a szövegnek a regény mely részén térnek vissza töredékei? Pontosan mely sorai, és mi az ismétlés szerepe?
15. Határold el a regény szerkezeti egységeit, adj címet a nagyobb egységeknek, indokold döntésedet!
16. Fogalmazd meg egy-egy tömör mondatban a következőket a regény egészére vonatkozóan!

alaphelyzet:

probléma:

megoldás:

17. A cselekményt Anna színre lépésétől cselédsorsának fordulatai tagolják. Mi történik Annával a VII.-től a XIX. fejezetig? Az idézetek segítségével írd le, milyen változások következnek be állapotában!

	állapot; fordulat
Szaglása, mely éles volt, mint a kutyaé tiltakozott ellene. ...a kis, folyton ismétlődő meglepetések megbolygatták egész lényét...	
Ez, úgy látszik, tör. Ficsor azonnal fölkergette. Anna nem gondolkozott többé semmiről.	
...reggeltől estig a por és szemét glóriájában állott ...már fényezte a parkettet, csúszkálva, görnyedezve, térdepelve, mint egy templomban, valami hosszan tartó örökimádás közben.	
Anna az asztalt szedte. Az asztalhoz, a pohárszékhez ugrált, tündéri gyorsasággal. Mint egy gép, gondolták, mint egy gép.	
Nem nagyon kereste a cselédek társaságát.	
De mikor a lány a madaras bicskáról kezdett beszélni, melyből annyi-annyi madár röppen ki, már nem fi gyelt. Elfelejtette a madaras bicskát.	
Mégiscsak jobb itthon.	
Anna pedig eleget vesződött vele. [...] Az úrfi nehezen ébredt. Félóraíg kellett keltegetni. [...] Külön kellett takarítani utána. Ez sokkal jobban meglepte, mint az, hogy éjjel kijött hozzá.	

Nem bírt elaludni addig, amíg az úrfi léptei el nem hangzottak a szalonban. Minden éjszaka várta. És nappal is folyton várta. Marta szájpadrólását, égette nyeldekklőjét az a bűdös keserűség. Csak a méreg lehet ilyen keserű.	
Most látta, hogy az úrfi nem is haragszik rá.	
...megcsúnyult. Hullott a haja. Egyre több gubanc maradt a vasszőrűben. Nem szeretett emberek előtt mutatkozni. Most érzett először fáradtságot, valami oly részeg kimerültséget... ide-oda járkált, karjait lóbálva, a vállára csapkodva mentment a folyosóra, onnan vissza, benyitott a szobába, a szalonba.	
...zavarta a sok kép, a körülötte ülő közönség. Megköszönte Stefi nek, de többet nem ment el.	
Anna nem mondott nemet, csak gondolkozási időt kért. ...krumplihámozás közben nyugodtan és egyszerűen közölte asszonyával, hogy keressen másik lányt...	
Sajnálta a méltóságos asszonyt. Annyira belesimult a ház rendjébe, hogy eltűnt, észre se vették, nem is beszéltek róla sehol. Mint a legtöbb cseléd, ő is utánózni kezdte asszonyát	
Odatekintett. Vissza akart futni a konyhába, de nekiment a falnak. Ő sem értette, hogy miért tette, de ő elkövette...	

Utána az előszoba ajtajára borult, mintha ki akarna innen menni valahová. De mást gondolt, hangosan a fürdőszobába futott, onnan a sárga tapétaajtón a hálóba.	
De most szívét, mely megfagyott az éjszakai halálos szorongásban, egyszerre mégis valami melegség járta át, mint a tavaszi szellő, hogy tegezték, hogy ez a paraszt rendőr, aki olyan volt, mint a legények a falujában, tegezte őt...	

A nyitó- és zárófejezet

18. Kinek, kiknek a nézőpontja, véleménye uralja mindkét fejezetet?

19. Mennyiben különbözik ez a nézőpont a közbezárt 18 fejezetétől?

I. fejezet

21. Ki, honnan (milyen perspektívából), mit lát az I. fejezetben?

22. Mitől válik hiteltelenné a leírás?

23. Mit fejez ki az az elbeszélői eljárás, miszerint az aranyláncot megtaláló Patz úrról pontos és részletező bemutatást ad az elbeszélő? Az utolsó mondat hogyan módosítja ezt a képet? Milyen véleményt mond mindezzel az elbeszélő a történelemről?

XX. fejezet

24. Mennyi idő telt el Anna elítélése óta?

25. Mely szereplők tartanak kapcsolatot a regényvilággal? Hogyan?

26. Mi lehet az író szerepeltetésének jelentése?

27. A téma itt is a politika, akárcsak az első részben. Mi az eltérés?

28. Miben hasonlít az I. fejezethez Druma és kortesei beszélgetése?

29. Hasonlítsátok össze a fejezetzáró mondatokat! Mit hangsúlyoznak?

30. Minek kapcsán találkozunk ugyanezzel a jelenséggel a II–XIX. fejezetben?

31. Foglald táblázatba a megfigyeléseidet!

	I. fejezet	XX. fejezet
szereplői		
téma		
különbségek		
hasonlóságok		
Kapcsolatuk Anna sorsával		

Anna alakja

32. Milyen eszközökkel mutatja be, jellemezi Annát az elbeszélő?

„– Olyan lány az – mondta a házmesterné –, hogy meg kellene aranyozni a kezét – és mosolygott, mint aki határozottan lát valakit.”

„Haja, nem dús haja, melyet csak úgy kenőcs nélkül, szárazon simított hátra domború homlokáról, nem volt szőke, hanem a gesztenyeszín és szőke közötti árnyalatú, szőghaj. Orra se »rendes«, hanem határozottan érdekes, a lélegző cimpáival, majdnem különös és pikáns. Termete valamivel magasabb a közepesnél, de gyöngye, elmaradott, talán csöppet fiús is még. Szája vérszegény és cserepes, s keze a rendes cselédkéz: durva. Körme kurta és csempe.”

„Amikor ide belépett, a gyomra egyszerre fölélmelyedett, olyan rosszullét fogta el, hogy azt hitte, azonnal összerogy. Valami kimondhatatlan bűdösséget érzett, mint a patikában, éles, hideg szagot, mely egyre jobban facsarta az orrát, kavarta belét.”

„...már az első pillanatban ki akart szaladni, és ha egészséges ösztönére hallgat, akkor köszönés és istenhozzád nélkül elrohan, menekül...”

„Most látta először Vizynét: egy sápadt, nagyon magas, jéghideg nő meredt eléje, aki – nem tudta, miért – egy ismeretlen madárhoz hasonlított, szétborzolt, fényes dísz tollakkal. Hátrált az ajtó felé.”

„Egy darab kenyeret szelt. De beléje se bírt harapni. Akenyérnek – és a sajtnak is – olyan szaga volt, mint benn a lakásnak.”

„Ha messziről megpillantotta az Attila utca 238. számú házat, összeborzongott.”

„Amikor például egy reggel véletlenül meghallotta, hogy az urat Kornélnak hívják, érezte, hogy ezen a helyen nem bírja ki sokáig.

Maguk a bútorok is valami névtelen rémülettel töltötték meg.

Amit zöldnek képzelt, a kályha, fehér volt, a szalon fala viszont zöld és nem fehér, az asztal nem gömbölyű, hanem hatszögletes és alacsony, az egyik ajtó befelé nyílt, a másik kifelé. Ezek a

kis, folyton ismétlődő meglepetések megbolygatták egész lényét. Egy Macquart-csokortól, melyből pávatollak nyúltak ki, egyenesen rettegett. Azt hitte, hogy a pávaszemek őt nézik, s mikor elhaladt előtte, félretekintett.”

„Akármit csinált, nem bírta megszokni ezt a helyet. Szaglása, mely éles volt, mint egy kutyáé, tiltakozott ellene.”

„Mit is beszélhetett volna nekik? Hiszen magának sem tudott számot adni, hogy mitől irtózott itt minden nap jobban és jobban.”

„...reggeltől estig a por és szemét glóriájában állott. Feketét köpött, szürkét tüsskölt. Verte a mat-racokat, mintha haragudnék rájuk. Loholt föl a lakásba, le az udvarba, százszor is. Csorogtak az ablaküvegek, csobbant a rocskákban a szennylé, loccsant a rongy. Keresztfákhoz kötözködve törölte az ablakokat. Már sikálta a padlót, már beeresztette halovány viasszal, már táncolt a lábára szíjazott keféken, már fényezte a parkettét, csúszkálva, görnyedezve, térdepelve, mint egy templomban, valami hosszan tartó örökimádás közben.”

„...megcsúnyult. Hullott a haja. Egyre több gubanc maradt a vasszőrűben. Nem szeretett emberek előtt mutatkozni.

Most érzett először fáradtságot, valami oly részeg kimerültséget, hogy esténként, mikor elvégezt, nem is bírt mindjárt lefeküdni, hanem ide-oda járkált, karjait lóbálva, a vállára csapkodva ment-ment a folyosóra, onnan vissza, benyitott a szobába, a szalonba.”

„Ő erre nem tudott mit felelni, mert azt sem értette, hogy mi az a *zsánereim*, aztán zavarta a sok kép, a körülötte ülő közönség. Megköszönte Stefinek, de többet nem ment el. Nem ért rá.”

„Annyira belesimult a ház rendjébe, hogy eltűnt, észre se vették, nem is beszéltek róla sehol. Mint a legtöbb cseléd, ő is utánozni kezdte asszonyát. A haját már egészen úgy simította végig, mint Vizyné, s az ismerősök, mikor telefonoztak, gyakran nem tudták, hogy az ő hangját hallják-e vagy az asszonyáét.”

További szereplők

33. Tisztázd az alábbiakat!

Vizyné	Vizy	Moviszter
Származás:	Társadalmi és anyagi helyzet:	Foglalkozása:
Társadalmi és anyagi helyzet:	Családi viszonyok:	Felesége, kapcsolatuk:
Családi viszonyok:	Társas kapcsolatok:	Cselédje:
Társas kapcsolatok:	Külső tulajdonságok:	Viszonya a cselédjéhez:
Külső tulajdonságok:		Megítélése a külvilág szemében:
Mániák, fóbiák:		

a) Mikor és ki szólítja a keresztnevén? Kinek szól ez? b) Mire utalhat a keresztneve? c) Miért alakulhattak ki lelki torzulásai, beteges rettegései, kényszeres cselekedetei, rögeszméi (fóbiái, mániái)? d) Hogyan érvényesíti akaratát? Hozzatok példákat! e) Mi a szerepe a regényvilágban? f) Mi rokonítja őt Annával? g) Milyen viszonyban van Annával? Gondoljátok végig, hogyan szerezte meg, hogyan fogadta, hogyan viselkedett, mikor Anna az ágyára ült! h) Milyen viszonyban van vele Anna? i) Mennyiben okozója saját pusztulásának (a gyilkosságnak)?	a) Milyen hivatalnok Víz Kornél? b) Hogyan viszonyul az elbeszélő Víz hivatalnokságához? c) Mi jellemzi Víz politikai törekvéseit? d) Mit fejez ki az, hogy hivatali levelet boldogan, gördülékenyen, magánlevelet viszont csak kínkeservvel képes írni? e) Mi a szerepe a regényvilágban?	a) Neve beszélő név: <i>moveor</i> (lat.) = mozdul, megindul, meghatódik; <i>magiszter</i> (lat.) = mester. Keresztneve Szent Miklósról. Mit jelenthet mindez? b) Az elbeszélő kitüntetett figyelmű kíséri Movisztert a tárgyaláson. Keressétek meg ezeket az elbeszélői részeket! Mi jellemzi az elbeszélés módját? Mit közvetít ez az elbeszéléstechnika? c) Milyen értéket képvisel Moviszter doktor? Lapozzátok fel a piskótás uzsonna jelenetét, illetve a tárgyaláson való szereplését! Értelmezzétek szavait! d) Milyen metaforikus jelentése lehet annak, hogy már mindenki eltemette, és mégis él? e) Értelmezők Movisztert a szerző szócsövének (rezonőrének) tartják. Véleményetek szerint mire alapozzák ezt a megállapítást? Érveljétek a regényben olvasottakkal! f) Moviszter éppolyan magányos az úri társaságban, mint Anna a cselédek között. Mi rokonítja alakjukat? Mit sugall ez a párhuzam?
---	---	---